

ИСАБЕЛ АЛИЕНДЕ УАЛИМАЙ

Превод от испански: Самул Франсес, 1996

chitanka.info

Името, дадено ми от баща ми, е Уалимай, което на езика на братята ни от север означава вятър. Мога да ти разкажа това, защото сега си като моя собствена дъщеря и имаш позволение ми да ме назоваваш, макар и само пред близките от семейството. Трябва много да се внимава с имената на хората и на живите същества, защото при произнасянето им докосваме техните сърца и проникваме в жизнената им сила. Така се поздравяваме като кръвни роднини. Не разбирам лекотата, с която чужденците се назовават един друг без капчица страх, което не само е липса на уважение, но може да причини и сериозни опасности. Забелязал съм как тези хора говорят твърде лековерно, без да държат сметка, че говоренето е равносилно на съществуване. Жестът и словото са мисълта на човека; Учил съм децата си, че не трябва да се говори напразно, но съветите ми невинаги се чуват. В миналото табуто и традициите са се спазвали. Моите деди и дедите на моите деди получили от своите деди необходимите познания. За тях тези неща били непроменими. Добре наученият човек можел да си спомня всяко научено нещо, затова всеки момент знаел как да действа. Но после дошли чужденците, които говорили против мъдростта на старците и ни изтласквали във от нашата земя. Проникваме все по-навътре в джунглата, но те винаги ни настигат, понякога се бавят с години, ала накрая пак идват — и тогава сме принудени да унищожим посевите, да вземем децата на гръб, да вържем животните и да потеглим. Така е, откакто се помня: зарязваме всичко и побягваме като мишки, а не отвърщаме като храбри воители и като боговете, които са населявали тези земи в отминали времена. Някои млади хора проявяват любопитство към белите, та докато ние пътуваме към вътрешността на гората, за да продължим да живеем като нашите предци, други поемат обратния път. За нас тези, които ни напускат, са все едно мъртви, защото много рядко се завръщат, а и когато го правят, са толкова променени, че не можем да ги признаем за роднини.

Казват, че през годините, преди да съм се появил на белия свят, в селото ни не се раждали достатъчно момичета, затова баща ми пропътувал големи разстояния, за да си потърси жена от друго племе. Прекосил надлъж и нашир горите, следвайки указанията на преминали преди него по този път със същата цел и завърнали се с жени другоселки. Баща ми дълго обикалял и вече започвал да губи надежда да си намери другарка, когато видял една девойка в подножието на

висок водопад, истинска река, която се изсипва от небето. Без да се приближава прекалено много, за да не я уплаши, той я заговорил с онзи тон, който използват ловците, за да успокоят плячката си, и ѝ обяснил нуждата си от женитба. Тя му направила знак да се приближи, огледала го без преструвки и, изглежда, видът на пътника ѝ се понравил, защото решила, че идеята за брак не е чак толкова щура. Наложило се баща ми да работи за своя тъст, докато изплати цената на жената. След като изпълнили всички сватбени обреди, двамата поели обратно към нашето село.

Израснах с братята и сестрите си под дърветата, без никога да видя слънцето. Случваше се някое наранено дърво да падне и да остави дупка в гъстия свод на гората — и тогава съглеждахме синьото око на небето. Моите родители ми разказваха приказки, пееха ми песни и ме научиха на всичко, което трябва да знае един мъж, за да оцелее без чужда помощ, само с лъка и стрелите си. Това ме направи свободен. Ние, Синове на Луната, не можем да живеем без свобода. Когато ни затварят между стени или огради, се обръщаме навътре, ставаме слепи и глухи и след броени дни духът ни се отлепя от костите на гърдите и ни напуска. Понякога се превръщаме в нещастни животни, но почти винаги предпочитаме да умрем. Затова нашите къщи нямат стени — само един наклонен покрив, който да спира вятъра и да отклонява дъжда. Под него закачваме хамаците си — много близо един до друг, защото обичаме да слушаме сънищата на нашите жени и деца и да усещаме дъха на маймуните, на кучетата и на гризачите, които живеят под същия навес. В началото познавах само джунглата, без да подозирам, че съществува свят и оттатък реките и стръмнините. Понякога идваха на гости приятели от други племена и ни разказваха слухове за Боа Виста и Ел Платанал, за чужденците и техните нрави, но ние си мислехме, че това са само приказки, колкото да се посмеем.

Възмъжах и дойде моят ред да си намеря съпруга, но реших да изчакам, защото предпочитам да вървя с другите ергени, бяхме весели момчета и се развличахме. Все пак не можех да се отдавам на игрите или да си почивам като някои, понеже семейството ми е многобройно: братя и сестри, братовчеди, племенници, все гърла за хранене — доста работа за един ловец.

Един ден в селото ни пристигнаха група бледолики хора. Ловуваха с барут, отдалече, без да притежават умения, нито смелост, не можеха по едно дърво да се покатерят или да прободат с копие риба във водата, едва успяваха да се придвижват в джунглата, винаги оплетени в своите раници и оръжия, и дори в собствените си нозе. Не се обличаха с въздуха като нас, а носеха вонящи, пропити с пот дрехи, бяха мръсни и не познаваха правилата на доброто възпитание, но упорито настояваха да ни говорят за своите познания и за боговете си. Сравнихме ги с онова, което ни бяха разказвали за белите, и установихме, че слуховете са верни. Скоро узнахме, че тези не бяха мисионери, войници или събирачи на каучук, а луди хора, които искаха да ни отнемат земята и да отнесат със себе си дърветата, търсеха също камъни. Обяснихме им, че джунглата не може да бъде натоварена на гръб и пренасяна като мъртва птица, ала не пожелаха да се вслушат в доводите ни. Настаниха се недалеч от селото ни. Всеки от тях беше подобен на опустошителен вятър, рушеше по пътя си всичко, до което се докоснеше, след себе си оставяше отпечатъка на съсипия, внасяше смут сред животни и хора. В началото спазвахме правилата на вежливостта и изпълнявахме желанията им, защото бяха наши гости, но нищо не можеше да ги удовлетвори, непрекъснато искаха повече, докато, уморени от тези игри, подхванахме война с всички подobaващи ритуали. Те не са добри воители, лесно се плашат, а и костите им са меки. Не понесоха ударите с тояга по главата, които им нанесохме. После напуснахме селото и тръгнахме на изток, където гората е непроходима, като изминавахме големи разстояния по короните на дърветата, за да не ни настигнат техните другари. Бяхме получили вест, че са много отмъстителни и за всеки от своите, който е загинал, пък макар и в честен бой, са в състояние да затрият цяло племе, дори и децата. Открихме едно място, където можехме да се установим и да съградим ново село. Не беше от най-подходящите, жените трябваше да вървят с часове, за да намерят чиста вода, но останахме там, защото се надявахме, че никой няма да ни потърси толкова далеч.

Веднъж, година по-късно, се бях отдалечил доста, докато преследвах една пума, та се приближих прекалено много до някакъв военен лагер. Бях изтощен, няколко дни не бях ял, затова и разсъдъкът ми беше притъпен. И вместо да се върна обратно, щом забелязах присъствието на чуждите войници, полегнах да си почина. Войниците

ме хванаха, но не споменаха нито дума за ударите с тояга, които бяхме нанесли на другите, всъщност не ме разпитаха за нищо, може би изобщо не познаваха онези хора или не знаеха, че аз съм Уалимай. Изпратиха ме на работа при събирачите на каучук, където имаше много мъже от други племена. Бяха ги обули в панталони и ги заставяха да работят, без изобщо да се съобразяват с желанията им. Каучукът изисква големи грижи, а по онези места не достигат хора, тъй че се бяха принудили да ги водят насила. Бяха дни без свобода, за това не ми се и говори. Останах колкото да видя дали не мога да се науча на нещо, но от самото начало знаех, че ще се завърна при моите. Никой не е в състояние да задържи дълго време един воин против волята му.

Работеше се от изгрев до залез, на някои им бе наредено да накарат дърветата да кървят, за да им отнемат живота капка по капка, други варяха течността, за да се сгъсти и да се превърне в големи топки. Въздухът на открито бе болен от мириса на изгоряла гума, а в общите спални — от потта на мъжете. На онова място никога не успях да дишам дълбоко. Даваха ни да ядем царевица, банани и съдържанието на някакви метални кутии, което никога не вкусих, защото в тези съдове не може да расте нищо добро за хората. В единия край на лагера бяха построили голяма колиба, в която държаха жените. След две седмици работа с каучука надзирателят ми връчи късче хартия и ме изпрати кри тях. Даде ми и чаша ликьор, но аз го излях на земята, защото съм виждал как тази вода руши разума. Наредих се на опашката заедно с всички останали. Бях последен и когато дойде редът ми да вляза в колибата, слънцето вече бе залязло и започваше нощта, озвучавана от жаби и папагали.

Тя беше от племето на хората Ила, на хората с добро сърце, откъдето произхождат най-нежните девойки. Някои мъже пътуват цели месеци, за да се приближат до племето Ила, носят им подаръци и ловуват за тях с надеждата да се сдобият с някоя от техните жени. Познах я въпреки вида ѝ на гущер, защото майка ми също беше Ила. Лежеше гола върху една рогозка, окована за глезена с верига, закрепена за земята, в летаргия, сякаш бе вдишвала през носа мъзга от акация, очите ѝ бяха като на болно куче и цялата бе мокра от влагата на мъжете, които бяха лежали върху нея, преди да дойда. На ръст беше колкото малко дете, костите ѝ кънтяха като камъчета в реката. Жените

Ила си махат космите от цялото тяло, дори миглите, украсяват ушите си с пера и цветя, прокарват излъскани пръчици през бузите и носа, покриват с рисунки цялото си тяло, като вземат червения цвят от оното^[1], моравия — от палмите, а черния — от въглени. Но по нея не бе останало нищо от това. Оставих своето мачете на пода и я поздравих, както се поздравява сестра, като наподобих песента на птици и ромоленето на реките. Тя не ми отговори. Ударих я силно по гърдите, за да видя дали духът ѝ звучи между ребрата, но не получих отглас — душата ѝ бе твърде слаба и не можеше да ми отвърне. Приклеках до нея, дадох ѝ да пийне малко вода и ѝ заговорих на езика на майка ми. Тя отвори очи и дълго ме гледа. Разбрах.

Най-напред се измих, като се стараех да не пиля чистата вода. Напълних устата си с течността и я процедих на тънки струйки върху ръцете си, разтърках ги добре, после ги намокрех обилно, за да си измия лицето. Направих същото и с нея, за да премахна влагата от мъжете. Изух панталоните, дадени ми от надзирателя. От въжето, с което се бях препасал, висяха пръчиците ми, които използвах, за да паля огън, няколко връхчета за стрели, дървеният ми нож с острие от зъб на плъх и една торбичка от много здрава кожа, където държах малко кураре. Поставих мъничко на върха на ножа си, наведох се и с отровното острие направих лек прорез на гърлото ѝ. Животът е дар от боговете. Ловецът убива, за да изхрани семейството си, а сам той се старае да не вкусва месото на плячката си, като предпочита онова, което му предлага друг ловец. За нещастие понякога на война един мъж е принуден да убива друг, но никога не причинява вреда на жена или на дете. Тя ме погледна с широко отворени очи, жълти като мед, и ми се стори, че се опита да се усмихне в знак на благодарност. Заради нея бях нарушил първото табу на Синовете на Луната и бях длъжен да заплатя позора си с много изкупителни усилия. Доближих ухо до устните ѝ и тя прошепна името си. За по-сигурно го повторих два пъти наум, без да го произнасям на висок глас, защото мъртвите не бива да бъдат споменавани, за да не смущаваме покоя им, а тя вече бе мъртва, макар сърцето ѝ още да туптеше. Скоро видях как се вцепеняват мускулите на корема, на гърдите и на краиците ѝ, дъхът ѝ секна, цветът ѝ се промени, изпусна една въздишка и тялото ѝ умря без борба, както издъхват малките дечица.

Мигом усетих как духът ѝ излиза през ноздрите ѝ и прониква в мен, като се вкопчва в гръдната ми кост. И цялата ѝ тежест падна върху ми и трябваше да сторя усилие, за да се изправя на крака, движейки се едва-едва, сякаш бях под вода. Свих тялото ѝ в положение на сетен покой, с колене, докосващи брадичката ѝ, вързах я с вървите от рогозката, събрах на купчина останалата слама и използвах пръчиците си, за да запалю огън. Щом се убедих, че пламъкът се е разгорял, излязох бавно от колибата, а сетне с много труд изкатерих оградата на лагера, защото тя ме теглеше надолу, и се отправих към гората. Бях достигнал до първите дървета, когато чух камбаната да бие тревога.

Целият този ден вървах, без да спра нито за миг. Втория ден си измайсторих лък и няколко стрели и с тяхна помощ наловувах за нея, а и за мен. Воинът, който носи бремето на друг човешки живот, трябва десет дни да не яде, така духът на мъртвия отслабва и накрая се отделя и отлита в селенията на душите. Не го ли стори, от храната духът напълнява и расте вътре в човека, докато го задуши. Виждам дори храбреци да погиват по този начин. Но преди да изпълня тези изисквания, аз бях длъжен да отведа духа на жената Ила до най-тъмната растителност, за да не бъде намерен никога. Хапнах много малко, само колкото да не я убия повторно. Всеки залък в устата ми имаше вкус на гнило месо и горчеше всяка капка вода, но си наложих да преглъщам, за да нахраня и двама ни. В продължение на една пълна обиколка на Луната аз навлизах все по-навътре в джунглата, понесъл душата на жената, която с всеки изминал ден ставаше по-тежка. Разговаряхме много. Езикът на племето Ила е лек и свободен и кънти под дърветата като проточено ехо. Поддържахме връзка, като пеем с цялото тяло, с очите, със снагата, с петите. Разказах ѝ легендите, които бях научил от майка си и от баща си, говорих ѝ за своето минало, а тя ми сподели първата част от нейното, когато е била весело момиче, което играло с братчетата и сестричетата си, търкаляло се в калта и се люлеело по най-високите клони. Доброто възпитание не ѝ позволи да спомене последвалото време на нещастия и унижения. Улових едно бяло птиче, отскубнах най-красивите му перца и ѝ стъкмих украшения за ушите. Нощем поддържах разпален малък огън, за да не ѝ е студено и за да не смуцават съня ѝ змиите и ягуарите. Внимателно я изкъпах в реката, като я търках с пепел и счукани цветя, за да ѝ махна лошите спомени.

Най-сетне един ден пристигнахме на нужното място и нямахме повече причини, за да продължаваме да вървим. Джунглата там е толкова гъста, че понякога трябваше да си проправям път през растенията с моето мачете и дори със зъби, а и не биваше да говорим на висок глас, за да не смущаваме тишината на времето. Избрах местенце недалеч от един ручей, стъкмих навес от листа и с помощта на три дълги парчета кора ѝ направих хамак. Обръснах главата си с ножа и започнах моите пости.

По времето, когато ходехме заедно, жената и аз се обикнахме толкова, че вече не искахме да се разделим, но човек не е господар на живота, дори и на своя, така че изпълних дълга си. В продължение на много дни не сложих нищо в уста, само някоя и друга глътка вода. Колкото повече губеше сили, толкова повече тя се отделяше от прегръдката ми, а духът ѝ, все по-ефирен, вече не ми тежеше както преди. На петия ден, докато дремех, тя направи първите си стъпки наоколо, но още не беше готова да продължи пътуването си сама, затова се завърна при мен. Повтори разходките си на няколко пъти, като все повече се отдалечаваше. Болката от заминаването ѝ беше за мен страшна, като от изгаряне, ето защо трябваше да събера всичкото мъжество, на което ме бе научил баща ми, за да не извикам името ѝ на глас — това би я върнало при мен завинаги. На дваисетия ден сънувах, че тя лети като кълвач над дървесните корони — и се събудих със съвсем олекнало тяло и с желанието да заплача. Тя си бе отишла окончателно. Взах оръжията си и дълги часове вървях, докато стигнах до един речен ръкав. Потопих се до кръста във водата, прободох със заострена пръчка една рибка и я глътнах цялата, с люспите и опашката. Веднага след това я повърнах заедно с малко кръв, както и трябва да бъде. Вече не усещах тъга. Тогава научих, че понякога смъртта е по-силна от любовта. После отидох на лов, за да не се завърна с празни ръце в моето село.

[1] Дърво в Америка, от чиито плодове се прави лекарство, а от семената им се извлича червена боя. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.